

Karri Kiiskinen, Kansatieteen päivät, Turku 2010

Kulttuuriperinnön käytöstä valtionrajan *muuttamisen* välineenä

Tämä paperi tarkastelee kulttuuriperinnön roolia Euroopan Unionin ulkorajalla ja erityisesti Puolan ja Ukrainan raja-alueella. Tällä raja-alueella erilaiset, mm. Euroopan integraatioon sekä kansallisiin ja alueellisiin tarpeisiin liittyvät, ylipaikalliset diskurssit vaikuttavat paitsi itse rajan ylityksiin (Schengen), myös siihen, miten raja-alueiden kulttuuriperintö *tulisi* ymmärtää. Kulttuuriperinnöllä on laaja symbolinen merkitys: sen avulla voidaan tuottaa kuvastoa joka ilmaisee kulttuurista jakamista valtionrajan yli (osoittaa samankaltaisuuksien olemassaoloa) ja samalla myös yhteisiä velvollisuuksia jotka juontuvat yhteisestä historiasta (osoittaa toiminnan velvoittavuus). Tässä paperissa kiinnitän huomioni siihen, millaisia ristiriitaisuuksia paikallistasolla syntyy kun rajan ylityksiä perustellaan ylipaikallisten kulttuuriperintödiskurssien eikä paikallisyhteisöjen kokeman perinnön näkökulmasta.

Tällä entisellä Puolan Neuvostoliiton vastaisella rajalla, arjen käytäntöjen kannalta rajojen ylityksellä ei useimmiten ole ollut merkitystä sitten toisen maailmansodan, jonka seurauksena raja muodostettiin ja syntyi etnisesti homogeeninen raja-alue, ja jota myös propagoitiin voimakkaasti kommunismin aikana. Varsinkin 2000-luvulla, erilaiset toimijat ovat tulkinneet paikallisen materiaalisen perinnön moninaisuutta uudelleen, ja usein eri tavoin kuin mihin paikallisesti oltaisiin valmiita. Tämä erilaisten toimijoiden pyrkimys tuottaa (tavalla tai toisella ”kulttuurisesti merkittävää”) toimintaa paikallisesti ja ylipaikallisesti, myös muuttaa rajan merkitystä ja läsnäoloa paikallisesti. Varsin nopeassa tahdissa ’tuhottavasta toiseudesta’ onkin tullut osa ’monikulttuurista kulttuuriperintöä’ ja rajan molemminpuolisesta perinnöstä muotoillaan ’yhteistä’.

Kulttuuriperinnön tulkintojen ristiriitaisuus lienee väistämätöntä, mutta ongelmallisena voidaan pitää tilannetta jossa rajan ylitys, tai jokin ideaali kulttuuriperinnöstä, ”yliohjaa” kehitystä. Kun rajan ylityksestä itsessään tulee yritys tehdä paikallisesti hyväksyttyä perintöä (esim. projekteissa), voidaan kysyä, aktivoitako tällöin kulttuurista identiteettiä kollektiiviselta/yksilön tai tietyn ryhmän näkökulmasta? Rajan määrittelyjen muutos voi olla harmitonta, mutta myös muita esimerkkejä on. Tämä prosessi tuo esiin sen miten ”yleismaailmallinen” kulttuuriperintökonteksti voi olla kovin hankala tilanteessa jossa ei ole tasapainoista/-arvoista toimintaympäristöä rajan molemmin puolin. Toisaalta paikalliselle toiminnalle avautuu mahdollisuuksia jopa koko rajan kyseenalaistamiseen, joskin lähinnä paikallisena ilmiönä.

Karri Kiiskinen
MA, researcher

Graduate School on Integration and
Interaction in the Baltic Sea Region

European Ethnology, School of Cultural Research
FIN-20014 University of Turku
tel. +358 (0)2 3335262
mobile +358 (0)50 5698442
e-mail kapeki@utu.fi